

Överenskommelse om en stödstruktur för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället på nationell nivå

Det civila samhället är en omistlig del av den svenska demokratin. Denna överenskommelse är en ömsesidig avsiktsförklaring som lägger grunden för en stödstruktur för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället på nationell nivå. Stödstrukturen ska stärka det offentliga dialog med det civila samhället och möjliggöra initiativ och genomförande av dialog och samråd inom de politikområden som regeringen verkar inom. Stödstrukturen ska ha en gemensam styrgrupp som efter behov beslutar om hur dialoger och samråd ska genomföras.

Överenskommelsen tar sin utgångspunkt i *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting (IJ2008/02110/UF)*, nedan kallad *Överenskommelsen på det sociala området*. Överenskommelsen ansluter till den vision och de principer som formulerades i *Överenskommelsen på det sociala området, bilaga A*. Principerna är också fastställda av riksdagen i och med beslut om propositionen *En politik för det civila samhället* (prop. 2009/10:55) och bildar sedan dess grund för en stor del av uppföljningen av den svenska civilsamhällespolitiken.

Överenskommelsen har tagits fram i dialog mellan representanter för Regeringskansliet och de organisationer som omfattas av *Överenskommelsen på det sociala området*. Överenskommelsen träffas mellan regeringen och följande organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället: Civos – Civilsamhällets organisationer i samverkan, Famna – Riksorganisationen för idéburen vård och social omsorg, Forum – Idéburna organisationer med social inriktning och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer. Ytterligare organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället inbjuds att ansluta sig till överenskommelsen.

Arbetet med att genomföra överenskommelsen ska ske utifrån riktlinjerna i *bilaga B*.

Bilaga A

Utdrag ur *Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting* (IJ2008/02110/UF)

Gemensam vision

Överenskommelsen präglas av en stark övertygelse om de idéburna organisationernas viktiga roll i samhället – förr, nu och i framtiden.

Idéburna organisationer utgör både en förutsättning och ett uttryck för varje öppet, demokratiskt och framgångsrikt samhälle. Dessa är en omistlig del av den svenska demokratin och bidrar också ofta genom internationellt arbete till att påverka villkoren för människor bortom vårt lands gränser. Möjligheten att bilda och driva dessa verksamheter utgår från de grundläggande fri- och rättigheter som anges i regeringsformen; yttrandefrihet, informationsfrihet, mötesfrihet, demonstrationsfrihet, föreningsfrihet och religionsfrihet.

Ett gemensamt ansvar är att aktivt hävda människovärde och tolerans. De idéburna organisationer som bärs av demokratiska värderingar utgår från respekten för människors lika värde. Människors engagemang och idealitet tas tillvara inom den ideella sektorn.

De idéburna organisationerna blir hörda och deras verksamheter efterfrågade därför att de tillsammans utgör en stark och dynamisk röst i samhället.

Samhället vill ta tillvara den kraft som finns inom de idéburna organisationerna. Förutsättningar för många olika aktörer bör skapas och dessa organisationers roll som röstbärare och opinionsbildare bör uppmuntras. Möjligheterna att driva idéburen verksamhet inom vård och omsorg bör utvecklas.

En grundsten i demokratin är tilliten till människans vilja att bidra till samhällets utveckling på olika sätt. De idéburna organisationerna erbjuder många vägar till ett sådant engagemang som är av avgörande värde för samhällsutvecklingen.

De idéburna organisationernas unika roll

Varje organisation formulerar självständigt sin roll utifrån sitt eget värde och sitt uppdrag i samhället. De idéburna organisationerna arbetar självständigt i sin röstbärrroll i samverkan med den offentliga och den privata sektorn. Samhällsrollen innebär att de idéburna organisationerna ska kunna vara kritiskt granskande utan att samverkan eller ekonomiskt stöd därmed riskeras eller går förlorat.

Den ideella sektorn är inte homogen. Inom den sociala ekonomin uppträder ideella föreningar, ekonomiska föreningar/kooperativ, stiftelser och andra associationsformer. Några ser sin roll entydigt som folkrörelse, röstbärare och opinionsbildare och bygger sitt arbete i huvudsak på medlemmar och frivilliga. Andra identifierar sig som idéburna utförare av sociala tjänster och andra verksamheter och bygger sitt arbete i huvudsak på anställd personal,

kanske med inslag av frivilliga. Ytterligare några formulerar sin roll som både röstbärare och utförare. Oavsett uppdrag och organisationsform bidrar föreningslivet i sig till samhörighet och till den enskilda människans möjlighet till personlig utveckling och deltagande i demokratiska processer.

De idéburna organisationerna bidrar till att fördjupa och utveckla demokratin. Organisationerna erbjuder mötesplatser för påverkan, samverkan och gemenskap som stärker det civila samhället. Idealiteten utgår från lusten att engagera sig och viljan att förändra.

Idéburna organisationer bidrar idag liksom förr till att utforska samhällsproblem och att ge röst åt människor. De bidrar till att utveckla välfärden bland annat genom att ibland tidigare än andra aktörer upptäcka eftersatta behov inom t.ex. den sociala omsorgen.

Organisationernas medlemmar har ofta direkt erfarenhet av att vara brukare, anhörig eller av att leva i utsatthet och utanförskap. Mot den bakgrunden är idéburna organisationer i stor utsträckning representanter för människors intressen. De bidrar därmed till att de som berörs av samhällets beslut och insatser kan bevaka och försvara sina intressen.

Organisationerna bidrar till att öka mångfalden och människors valfrihet genom att driva viktiga verksamheter inom vård, omsorg och på andra områden i samhället. Välfärden utvecklas ytterligare genom att det växer fram en än större mångfald av utförare och genom att nytänkande och alternativa metoder på olika områden uppmuntras.

De bidrar också till att ge människor arbete, exempelvis inom sociala företag. För många innebär det en möjlighet att ta sig från social utsatthet till egenmakt och därmed till ett självständigt liv, samtidigt som det bidrar till ett växande näringsliv och fler arbetstillfällen.

Gemensamma principer

Principen om självständighet och oberoende

Idéburna organisationer och verksamheter formulerar sitt uppdrag i samhället utifrån sin värdegrund och är självständiga såsom röstbärare också i sin samverkan med andra aktörer.

De idéburna organisationerna kan ha en kritiskt granskande roll som röstbärare och opinionsbildare. De ska kunna ha den rollen utan att riskera samverkan eller sitt ekonomiska stöd i förhållande till det offentliga.

Principen om dialog

Alla människor är beroende av offentliga beslut och insatser. Ur ett rättighetsperspektiv är det viktigt att de som berörs av offentliga beslut själva eller genom sina intresseorganisationer kan hävda sina rättigheter samt intressen, t.ex. krav på tillgänglighet, som bidrar till ett samhälle där alla är delaktiga.

De idéburna organisationerna bidrar till att öka det demokratiska deltagandet och det folkliga inflytandet. Relationen mellan regeringen och de idéburna organisationerna ska präglas av

ansvar och ömsesidighet, utgå från bådars förutsättningar och tillvarata bådars perspektiv och kompetens. För att ge bra förutsättningar för detta stöd till demokratin, bör formerna vara öppna, återkommande och präglas av ett inkluderande förhållnings- och arbetssätt.

Dialog mellan regeringen och de idéburna organisationerna syftar till att bredda och fördjupa beslutsunderlag och till att skapa förståelse och förtroende för varandra.

Dialogen som form och relationen mellan parterna behöver anpassas till de lokala och regionala förutsättningar som råder. Principerna i denna nationella överenskommelse är en viktig utgångspunkt för relationerna på samtliga nivåer.

Principen om kvalitet

Verksamheter inom det sociala området bedrivs både av den offentliga sektorn, privata företag och av de idéburna organisationerna med den särskilda närhet, kunskap och kvalitet som dessa ger.

I idéburen verksamhet erbjuds människor stöd och insatser som ska kännetecknas av hög kvalitet och tillgänglighet. Dessa verksamheters kvalitet ska följas upp och utvärderas för att kunna synliggöras, utvecklas och jämföras med andra aktörer.

Den idéburna organisationen definierar kvaliteten i sin egen verksamhet. Ofta sker detta med utgångspunkt i brukarens egen definition av kvalitet. De idéburna organisationernas särskilda kvalitet bör beaktas i utvecklandet av metoder för att mäta och fördjupa kvalitet.

När den idéburna organisationen utför tillståndspliktig verksamhet eller verksamhet på uppdrag av det offentliga, ska organisationen följa de krav på kvalitet som anges i lagstiftning och som ställs av beställaren. Verksamhet som utförs på uppdrag av det offentliga ska, utöver att möta sådana kvalitetskrav som omfattar alla utförare, kunna redovisa den särart och kvalitet man därutöver arbetar med.

Principen om långsiktighet

En bred politisk förankring är viktig när det gäller överenskommelser som berör förutsägbarhet och andra grundläggande villkor för de idéburna organisationernas långsiktiga planering och arbete. Detta för att de idéburna organisationernas existens, samhällsroll och utveckling är en angelägenhet för hela samhället.

Idéburna organisationer bör ges sådana förutsättningar som möjliggör planering med långsiktighet och hållbar utveckling som grund.

Principen om öppenhet och insyn

Det ömsesidiga förtroendet mellan den offentliga och den ideella sektorn bygger på viljan till öppenhet.

För att så många som möjligt ska kunna engagera sig i befintlig eller nyttillkommen verksamhet, och för att förtroendet för denna ska vara så stort som möjligt, krävs tillgänglig information och öppenhet i såväl offentlig som ideell sektor.

Principen om öppenhet och insyn ska tillämpas så att den idéburna organisationens uppdrag kan fullföljas och inte heller medför skada för brukare, frivilliga, anställda, tredje parter eller organisationernas inre demokrati.

Principen om mångfald

I en demokrati har individen rätt att kunna påverka sin vardag. Ett växande utbud av aktörer presenterar olika lösningar för att bryta ett socialt utanförskap – sitt eget eller någon annans. Där många idé-burna verksamheter får växa, skapas utrymme för innovation.

Begreppet mångfald betyder i detta sammanhang att samhället välkomnar idéburna organisationer och utförare inom det sociala området med olika värdemässiga eller metodologiska utgångspunkter. Olikheten är att betrakta som en tillgång i sig hos den mångfald av idéburna organisationer som bygger på demokratiska värden.

Så väl regionalt som lokalt förändras behoven i ett samhälle under utveckling. Därför har både den offentliga och den ideella sektorn ett ansvar för att underlätta framväxten av nya organisationer och utförare samt olika former för samverkan och avtal.

Bilaga B

Riktlinjer för genomförande av överenskommelsen om en stödstruktur för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället på nationell nivå

Verksamhet

Stödstrukturen ska efter behovsprövning kunna initiera och genomföra dialog och samråd mellan det offentliga och det civila samhället på nationell nivå inom de politikområden som regeringen verkar inom.

Representanter för stödstrukturen ska utifrån behov föra samtal med andra relevanta aktörer för dialog mellan det offentliga och det civila samhället. Samtalen kan t.ex. ske med Sveriges Kommuner och Landsting och andra aktörer som verkar på lokal/regional nivå och syfta till ömsesidigt informationsutbyte, kunskapsuppbyggnad och identifiering av eventuella samverkansbehov.

Genomförandet av överenskommelsen ska ske utifrån ett jämställdhetsperspektiv där utgångspunkten är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv.

Styrgrupp

En styrgrupp med högst fyra representanter från Regeringskansliet och högst sju representanter från anslutna organisationer ska gemensamt besluta om hur dialoger och samråd inom ramen för överenskommelsen ska genomföras. Styrgruppen ska mötas minst fyra gånger per år. Styrgruppen ska ansvara för en årlig verksamhetsberättelse.

Kansli

Ett kansli ska arbeta med att genomföra styrgruppens beslut. Kansliet ska vara formellt placerat hos en värdorganisation som utses av den myndighet som ansvarar för utbetalning och redovisning av medel till kansliet.